TIETOSUOJAVALTUUTETUN TOIMISTO

Dnro 7243/93/22

22.9.2022

Perustuslakivaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi tilastokeskuksesta annetun lain ja tilastolain muuttamisesta (HE 72/2022 vp)

Perustuslakivaliokunta on pyytänyt tietosuojavaltuutetun toimistolta kirjallista lausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle tilastokeskuksesta annetun lain ja tilastolain muuttamisesta.

Tietosuojavaltuutetun toimistolla on ollut mahdollisuus lausua esityksestä sen valmisteluvaiheessa. Verrattuna lausuntokierroksella olleeseen esitysluonnokseen nyt käsiteltävän esityksen säännöksissä on eräitä kokonaan uusia momentteja. Rajallisista resursseista johtuen näiden uusien säännösten yksityiskohtaiseen tarkasteluun ei ole ollut tässä yhteydessä mahdollisuutta. Täten tarkastelen lausunnossa valmisteluvaiheessa esiin nostettuja tietosuojan näkökulmasta tehtyjä huomioita verraten niitä nyt esitettyyn. Lausun esityksestä kunnioittavasti seuraavaa.

Esityksen tavoitteista ja merkityksestä tietosuojan kannalta

Esityksen tavoitteena on selkeyttää ja vahvistaa tutkijapalvelun asemaa tilastokeskuksessa sekä mahdollistaa yksikkötason tutkimusaineistojen nykyistä selvästi ajantasaisempi luovuttaminen tutkimus- ja selvityskäyttöön. Tällä muutoksella katsotaan voitavan muun muassa edistää hallitusohjelman mukaisen tiedolla johtamisen periaatteen soveltamista ja hallituksen lupauksen toteuttamista tietoon perustuvasta päätöksenteosta.

Esityksen tavoitteita voidaan pitää kannatettavina. Ehdotettavaan sääntelyyn liittyy kuitenkin edelleen joitain tietosuojaa koskevia kysymyksiä, jotka eivät ole kaikilta osin selkiintyneet esityksen valmistelun kuluessa.

Tässä lausunnossa katsotaan aiheelliseksi keskittyä tilastokeskuksesta annettuun lakiin (TK-lakiin) ehdotettaviin säännösluonnoksiin ja tilastokeskukselle myönnettävään uuteen tehtävään liittyviin henkilötietojen käsittelyä koskeviin kysymyksiin. Edellä mainitut tilastolakiin tehtävät muutosehdotukset kerättävistä henkilötiedoista jäävät näin ollen tarkastelun ulkopuolelle.

Tilastokeskuksen tehtäviä ehdotetaan muutettavaksi lisäämällä TK-lakiin uusi 2 a §, jonka 1 momentissa säädettäisiin tilastokeskuksen tehtäväksi tutkija- ja aineistopalvelun ylläpitäminen. Pykälän 4 momentissa säädettäisiin tilastokeskuksen oikeudesta salassapitosäännösten estämättä ottaa vastaan, koostaa ja säilyttää tutkija- ja aineistopalvelua varten sellaisia välttämättömiä tietoja, joita ei käytetä tilastotuotannossa. Pykälän 5 momentissa tilastokeskukselle ehdotetaan oikeutta luovuttaa tilastointitarkoitukseen keräämiään tietoja tilastointitarkoituksen ohella tieteellistä tutkimusta ja yhteiskuntaoloja koskevia tilastollisia selvityksiä varten myös ennen kuin niistä on julkaistu tilasto.

Tietosuojavaltuutetun toimisto
PL 800, 00531 Helsinki – puh. 029 566 6700 (vaihde) – tietosuoja@om.fi – www.tietosuoja.fi

Uudessa 2 b §:ssä säädettäisiin tutkija- ja aineistopalvelun käyttölupahakemuksessa sekä myönnetyssä käyttöluvassa tarkoitettujen tietojen kokoamista, yhdistämistä ja esikäsittelyä koskevasta tilastokeskuksen palvelusta. Henkilötietojen käsittelyn kannalta säännöksessä keskeistä on tilastokeskuksen velvollisuus aineiston pseudonymisointiin tai anonymisointiin.

Esityksen mukaan tilastokeskuksen toimintaedellytysten välilliseksi vahvistamiseksi ja tiedonkeruun edellytysten parantamiseksi tilastolain eräitä pykäliä ehdotetaan muutettavaksi siten, että tilastokeskuksen tiedonsaantioikeudet tietojen keräämiseksi *tilastointitarkoitukseen* eräiltä muilta viranomaisilta laajenevat maksu- ja velkatietoihin ja varhaiskasvatuksen henkilötietoihin sekä hyvinvointialueiden ja hyvinvointiyhtymien viranomaisilta saataviin tietoihin ja yhteystietoihin. Toisaalta näitä tietoja voitaisiin käyttää tai hyödyntää myös tutkija- ja aineistopalvelussa. Juuri tähän seikkaan tiivistyy esitysluonnoksen merkityksellisyys henkilötietojen suojan kannalta; henkilötietoja käsiteltäisiin toisessa tarkoituksessa kuin mihin ne on alun perin kerätty.

Henkilötietojen käsittelyn oikeudellinen peruste ja kansallisen liikkumavaran ilmeneminen esityksestä

Tavalliset henkilötiedot

Esitysluonnoksen jaksossa 2 ”Nykytila ja sen arviointi” on kuvattu laajasti ja polveilevasti EU:n henkilötietojen käsittelyyn liittyvää sääntelyä, EU:n tietosuoja-asetuksen kansallista sääntelyliikkumavaraa ja henkilötietojen käsittelyn oikeudellista perustaa.

Esityksessä todetaan (s. 39), että tilastokeskuksen henkilötietojen käsittelyperuste uudessa tutkija- ja aineistopalvelussa on joko lakisääteinen velvoite (tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohta) tai yleistä etua koskevan tehtävän suorittaminen ja tilastokeskukselle rekisterinpitäjänä kuuluvan julkisen vallan käyttäminen (tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan e alakohta). Lisäksi todetaan, että ”Tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdassa lueteltuja kuutta edellytystä voidaan käyttää tieteellisen tutkimuksen ja tilastollisten selvitysten käsittelyperusteena tapauskohtaisen harkinnan perusteella.” Säännöskohtaisten perustelujen mukaan (s. 54) ”Tutkija- ja aineistopalvelussa henkilötietojen käsittely perustuu asetuksen 6 artiklan 1 kohdan e-alakohtaan”.

Henkilötietojen käsittelyn oikeudellista perustetta arvioidaan myös esityksen sivulla 41, jonka mukaan ”tilastokeskuksessa henkilötietojen käsittely perustuu 6 artiklan 1 kohdan c alakohtaan tai eräissä suoraan rekisteröityihin kohdistuvissa tiedonkeruissa 6 artiklan 1 kohdan e alakohtaan. Ehdotetussa tutkija- ja aineistopalvelussa henkilötietojen käsittely perustuu 6 artiklan 1 kohdan e alakohtaan. Jaottelun mukaisesti tilastokeskuksen tiedonsaantioikeuksien laajentamiseksi ehdotetut muutokset tilastolakiin perustuvat 6 artiklan 1 kohdan c-alakohtaan (lakisääteinen velvoite). TK-lakiin ehdotetut muutokset perustuvat puolestaan 6 artiklan 1 kohdan e alakohtaan (yleinen etu).

Esitysluonnoksessa todetaan, että henkilötietojen käsittelyn oikeusperuste voi joissain tilanteissa olla samanaikaisesti sekä tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohta että e alakohta, vaikka selkeintä olisi, jos käsittelylle olisi tunnistettavissa vain yksi käsittelyperuste.

Hallintovaliokunta on tietosuojalain valmistelun yhteydessä antamassaan mietinnössä 13/2018 huomauttanut, että tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohta ja e alakohta voivat olla osin päällekkäisiäkin. Hallintovaliokunta on kuitenkin korostanut, että useamman kuin yhden henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteen käyttäminen ei kuitenkaan voi johtaa siihen, että jäisi epäselväksi, mitä oikeuksia rekisteröidyllä sanotun lain mukaan olisi. Tämän tulee käydä aina selkeästi ilmi ehdotetusta lainsäädännöstä.

Henkilötietojen käsittelyn ankkuroiminen yleisessä tietosuoja-asetuksessa säädettyyn oikeusperusteeseen on yleisesti ottaen välttämätöntä, jotta asetuksen salliman kansallisen liikkumavaran käyttöä voidaan arvioida. Asianmukaisen oikeudellisen perusteen osoittamisella on lisäksi erityistä merkitystä rekisteröidyille, sillä oikeusperuste vaikuttaa rekisteröidyn tietosuoja-asetuksen III luvun mukaisten oikeuksien soveltumiseen.

Nyt käsiteltävässä esityksessä näytetään päätyneen siihen, että henkilötietojen käsittelyn oikeudellinen perusta tutkija- ja aineistopalvelussa olisi tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 alakohdan e alakohta eli se, että käsittely on tarpeen yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi. Esitys ei näyttäisi antavan selkoa siitä, miksi henkilötietojen käsittelyn ei katsota perustuvan rekisterinpitäjän laissa säädettyyn tai säädettävään tehtävään.

Huomio kiinnittyy myös siihen, että esityksessä on muutamia mainintoja kansallisen tietosuojalain 4 §:stä, jolla on täsmennetty henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuutta tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan e alakohdan mukaisissa tilanteissa. Kansallisen yleissääntelyn suhde nyt esitettävään sääntelyyn jää kuitenkin epäselväksi.

Lisäksi on huomattava, että pelkkä käsittelyn oikeusperusteen tunnistaminen ei riitä, vaan lainsäätäjän tehtävänä on arvioida ja perustella, että lainsäädäntö täyttää yleisen edun mukaisen tavoitteen ja on oikeasuhtainen sillä tavoiteltuun oikeutettuun päämäärään nähden (tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 3 kohta). Esityksestä tämä arviointi näyttäisi puuttuvan.

Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvat henkilötiedot

Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien henkilötietojen osalta kansallinen liikkumavara pohjautuu EU:n tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 2 kohdan alakohtiin. Kyseisten käsittelyperusteiden kansallisen säätämisen kriteerit vaihtelevat käsittelyperustekohtaisesti. Jotta voidaan arvioida, että käsittelyperusteen osalta kaikki tietosuoja-asetuksen kansalliselle säätämiselle asetetut edellytykset täyttyvät, on säännösesityksessä yksilöitävä ehdotettavan sääntelyn taustalla oleva tietosuoja-asetuksen käsittelyperuste. Vain näin voidaan tehdä analyysi sääntelyn asianmukaisuudesta.

Nykytilaa kuvaavan jakson mukaan rekisterinpitäjänä tilastokeskuksella on tutkija- ja aineistopalvelun toteuttamiseksi oikeus käsitellä välttämättömiä henkilötietoja ja erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja sekä rikostuomioihin ja rikkomuksiin liittyviä henkilötietoja (s. 25).

Esityksen mukaan sen molemmissa lakiehdotuksissa on kiinnitetty erityistä huomiota erityisiin henkilötietoryhmiin ja arvioitu sääntelyn riittävyyttä tältä osin (s. 76). Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia henkilötietoja sekä muutoin arkaluonteisiksi katsottavia henkilötietoja koskevia säännöksiä ei *varsinaisesti* ehdoteta tarkistettavaksi (s. 81).

Esityksen TK-lakia koskevan säännöskohtaiset perustelut -jakson mukaan (s. 54) oikeus käsitellä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja perustuu tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 2 kohdan j alakohtaan. Samoin tilastolakia koskevien säännöskohtaisten perustelujen mukaan (s. 66) oikeus käsitellä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja perustuu 9 artiklan 2 kohdan j alakohtaan.

Esityksen nykytilaa kuvaavassa jaksossa kerrotaan, että ”Tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 2 kohdan j-alakohdan mukaan käsittely on sallittu, jos se on tarpeen yleisen edun mukaisia arkistointitarkoituksia taikka tieteellisiä ja historiallisia tutkimustarkoituksia tai tilastointitarkoitukseen tietosuoja-asetuksen 89 artiklan 1 kohdan mukaisesti EU-oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön nojalla edellyttäen, että se on oikeasuhteinen tavoitteeseen nähden, että siinä noudatetaan keskeisiltä osin oikeutta henkilötietojen suojaan ja että siinä säädetään asianmukaisista ja erityisistä toimenpiteistä rekisteröidyn perusoikeuksien ja etujen suojaamiseksi.”

Tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 2 kohdan j alakohdassa säädetyn kansallisen liikkumavaran käyttäminen edellyttää näin ollen suhteellisuuspunnintaa ja sitä, että käsittelyperusteen osalta noudatetaan keskeisiltä osin oikeutta henkilötietojen suojaan. Lisäksi kyseiseen j alakohtaan perustuva erityisten henkilötietoryhmien käsittely edellyttää, että käsittelyperusteen ohella kansallisessa lainsäädännössä on säädetty asianmukaisista ja erityistä suojatoimista rekisteröityjen oikeuksien ja vapauksien turvaamiseksi.

Esityksen mukaan sen perusteluissa on arvioitu henkilötietojen käsittelyyn liittyviä erityisiä suojatoimia rekisteröidyn oikeuksien turvaamiseksi (s. 81).

On todettava, että esityksestä jää epäselväksi, miltä osin esitettävä sääntely koskee erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittelyä taikka tietosuoja-asetuksen 10 artiklassa tarkoitettujen rikostuomioihin ja rikkomuksiin kuuluvien henkilötietojen käsittelyä. Toisekseen esityksestä puuttuu selkeä ja koherentti arvio tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 2 kohdan j alakohdan käsittelyperusteen soveltuvuudesta ja sen edellyttämistä kansallisen säätämisen kriteerien täyttymisestä. Esimerkiksi suojatoimista on mainintoja eripuolilla esitystä, mutta niiden yhteyttä esitettävään sääntelyyn on vaikea hahmottaa.

Käyttötarkoitussidonnaisuus

Käsittelyn lainmukaisuuteen liittyvä oleellinen kysymys on käyttötarkoitussidonnaisuus, mikä korostuu erityisesti tässä esityksessä. Tietosuojavaltuutetun toimisto huomautti lausuntokierroksella esityksestä antamassaan lausunnossa, että tietosuoja-asetuksessa lähtökohtana on sen 5 artiklassa säädetty käyttötarkoitussidonnaisuus. Asetuksen 23 artiklan mukaan jäsenvaltion lainsäädännössä voidaan kuitenkin säätää poikkeus asetuksen 5 artiklassa säädettyyn käyttötarkoitussidonnaisuuden periaatteeseen tiettyjen edellytysten täyttyessä.

Esityksessä ei näytettäisi otettavan selkeästi kantaa siihen ydinkysymykseen, miten käyttötarkoitussidonnaisuutta koskeva tietosuojasääntely – perustuslakivaliokunnan lausuntokäytäntö huomioiden – suhtautuu siihen, että tilastokeskus voisi käsitellä ja luovuttaa tilastointitarkoitukseen vastaanotettuja henkilötietoja toiseen käyttötarkoitukseen, eli tutkimuskäyttöön. Toisekseen tilastolain 14 §:n 1–5 momentissa säädetään eri toimijoiden velvollisuudesta luovuttaa tietoja tilastokeskukselle tilastointitarkoituksessa. TK-lain 2 a §:n 3 momentissa säädettäisiin puolestaan, että

tilastokeskus voi tämän lisäksi ottaa vastaan myös sellaisia tietoja, joita ei kerätä tilastointitarkoituksessa. Kyse on perustuslaissa säädetyn henkilötietojen suojan sekä siihen liittyvän käyttötarkoitussidonnaisuuden kannalta merkittävästä muutoksesta yhtäältä tilastokeskuksen ja toisaalta tietoja luovuttavien tahojen tehtäviin.

Rekisterinpitäjästä ja henkilötietojen käsittelijästä

Esityksen kansilehdellä todetaan, että esityksellä on tarkoitus selventää tilastokeskuksen ja muiden osapuolten asemaa ja tietosuojaoikeudellista roolia rekisterinpitäjinä ja henkilötiedon käsittelijöinä.

Esityksen nykytilaa ja sen arviointia koskevassa luvussa onkin oma Tilastokeskus rekisterinpitäjänä -jakso. Lisäksi muita toteuttamisvaihtoehtoja koskevassa luvussa on Tilastokeskus rekisterinpitäjänä ja henkilötietojen käsittelijänä -niminen jakso. Esityksessä on muissakin kohdin erilaista arviointia eri toimijoiden tietosuoja-asetuksen mukaisista rooleista rekisterinpitäjinä tai henkilötietojen käsittelijöinä. Pelkästään hakusanalla ”rekisterinpitäjä” löytyy 141 osumaa eri puolilta esitystä.

Esityksessä ei kuitenkaan ehdoteta nimenomaista sääntelyä rekisterinpitäjyydestä. Esityksen perustelujen mukaan mahdollisuutta määritellä laintasoisesti näitä tietosuoja-asetuksesta johtuvia rooleja on tarkoitus käsitellä tarkemmin kansallisen tilastolainsäädännön tätä esitystä seuraavassa jatkovalmistelussa (s. 50).

Perustuslakivaliokunta on varsin usein kiinnittänyt huomiota sääntelyn muodostumiseen sekavaksi ja vaikeasti hahmottuvaksi (esim. PeVL 51/2016 vp). Nyt käsiteltävän esityksen henkilötietojen suojaa koskevat perustelut vievät monin paikoin huomiota seikkoihin, joista ei esityksessä ehdoteta säädettävän.

Tietojen säilytysajat

TK-lain 2 a §:n 6 momentissa säädettäisiin, että tilastokeskus päättää *henkilötietojen käsittelijänä* tutkija- ja aineistopalvelua varten yksittäisiin toimeksiantoihin vastaanottamiensa muiden rekisterinpitäjien tietojen säilyttämisestä. Toisekseen tilastokeskus päättäisi rekisterinpitäjänä valmisaineistojen säilyttämisestä. Säännöksen perustelujen mukaan momentissa säädettäisiin tietojen *säilytysajasta*. On todettava, että säännöksessä säädettäisiin tahosta, joka päättää tietojen säilyttämisestä, ei säilyttämisajasta.

Toiseksi huomio kiinnittyy säännöksen perusteluihin siitä, miksi tietojen säilyttämisestä katsotaan ylipäänsä tarpeelliseksi säätää. Momentin yksityiskohtaisissa perusteluissa sivulla 50 viitataan perustuslakivaliokunnan lausuntoon vuodelta 2002, jonka mukaan tietojen säilytysaika on henkilötietojen suojan kannalta tärkeä sääntelykohde ja sääntelyn tulee tältä osin olla kattavaa ja yksityiskohtaista.

Perustuslakivaliokunta on tietosuoja-asetuksen voimaantulon jälkeen tarkentanut vaatimuksia, joita perustuslain 10 § asettaa henkilötietojen suojaa koskevalle sääntelylle ottaen huomioon, että asiasta säädetään varsin yksityiskohtaisesti myös EU:n tietosuoja-asetuksessa (ks. PeVL 14/2018).

Perustuslakivaliokunta on todennut, että henkilötietojen suojan toteutuminen tulee nykyisellään taata ensisijaisesti yleisen tietosuoja-asetuksen ja kansallisen yleislain nojalla. Valiokunta on korostanut, että kansallisen erityissääntelyn säätäminen tulisi

varata vain tilanteisiin, joissa se on yhtäältä sallittua tietosuoja-asetuksen kannalta ja toisaalta välttämätöntä henkilötietojen suojan toteuttamiseksi perustuslainmukaisella tavalla (ks. PeVL 14/2018, s. 3).

Tällaiselle erityislainsäädännölle voi valiokunnan mukaan olla perustuslain kannalta tietyissä tilanteissa erityistä tarvetta. Tätä tarvetta on perustuslakivaliokunnan mukaan arvioitava tietosuoja-asetuksenkin edellyttämän riskiperusteisen lähestymistavan mukaisesti kiinnittämällä huomiota tietojen käsittelyn aiheuttamiin uhkiin ja riskeihin. Mitä korkeampi riski käsittelystä aiheutuu luonnollisen henkilön oikeuksille ja vapauksille, sitä perustellumpaa on yksityiskohtaisempi sääntely. Tällaisilla seikoilla on valiokunnan mukaan erityistä merkitystä arkaluonteisten tietojen käsittelyn kohdalla (ks. PeVL 14/2018, s. 5).

Esityksessä on katsottu aiheelliseksi säätää tietojen säilyttämisestä erityslaissa. Esityksen perusteella voidaan todeta, että tilastokeskus käsittelisi ja säilyttäisi tutkija- ja aineistopalvelun puitteissa arkaluonteisia henkilötietoja, joten tietojen säilyttämisestä säätämiselle vaikuttaisi olevan perusteita. TK-lain 2 a §:n 6 momentissa ei kuitenkaan säädettäisi tietojen säilyttämisajasta, vaan pelkästään siitä, että tilastokeskus päättäisi tietojen säilyttämisestä. Perustuslakivaliokunnan ennen tietosuoja-asetuksen voimaantuloa antaman lausunnon mukaan säilytysaikaa koskevissa säännöksissä on oltava aikamääre (PeVL 20/2006). Säännöksellä ei täten näytettäisi vastattavan perustuslakivaliokunnan linjaan yksityiskohtaisesta sääntelystä, mikäli henkilötietojen käsittelyn katsotaan olevan niin sanotusti korkean riskin käsittelyä.

Säännöksessä huomio kiinnittyy myös siihen, että tietojen säilyttämisestä päättäisi henkilötietojen käsittelijä. Tietosuoja-asetuksen 25 artiklan 2 kohdan mukaan sisäänrakennettuun ja oletusarvoiseen tietosuojaan kuuluu, että **rekisterinpitäjän** on toteutettava asianmukaiset tekniset ja organisatoriset toimenpiteet, joilla varmistetaan, että oletusarvoisesti käsitellään vain käsittelyn kunkin tarkoituksen kannalta tarpeellisia henkilötietoja. Tähän velvollisuuteen kuuluu huolehtia muun muassa säilytysaikojen noudattamisesta. Henkilötietojen käsittelijälle säädettävä velvollisuus päättää tietojen säilyttämisestä näyttäytyy tietosuoja-asetukselle vieraana ratkaisuna.

Tietojen pseudonymisointi

TK-lakiin esitettävän uuden 2 b §:n 1 momentin mukaan tilastokeskus kokoaa ja käsittelee sekä pseudonymisoi tai anonymisoi käyttöluvassa määritellyn aineiston luvansaajan käsiteltäväksi.

Momentin yksityiskohtaisten perustelujen mukaan tietoja tutkija- ja aineistopalveluun luovuttava yksittäinen rekisterinpitäjä ei kokoa eikä tuota itse anonymisoituja tietoaineistoja, vaan osaamisen varmistamiseksi ja tietosuojan turvaamiseksi tämä on aina tilastokeskuksen palvelutehtävä. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tilastokeskuksen velvollisuudesta säilyttää kuvaus luovuttamiensa tietoaineistojen ja aggregoitujen tilastotietojen muodostamisesta, käyttämistään pseudonymisointi- ja anonymisointimenetelmistä sekä luovutetuista lopputuloksista.

Uuden 2 b §:n 2 momentin yksityiskohtaisen perustelujen mukaan tilastokeskus luovuttaa yhdistellyt henkilötietodet käyttöluvan mukaisina luvansaajan käsiteltäviksi tietoturvalliseen käyttöympäristöön. Perusteluissa todetaan tämän edellyttävän *useimmiten*, että yhdistelyn jälkeen tiedot pseudonymisoidaan ennen kuin ne luovutetaan luvansaajalle. Poikkeuksen pseudonymisointivelvoitteeseen muodostaa perustelujen

mukaan vain tilastolain 19 §:ssä tarkoitetut tilanteet, jolloin lupa myönnetään tunnisteellisiin tietoihin, joiden perusteella luvansaaja voi suoraan tunnistaa rekisteröidyt henkilöt.

Tilastolain 19 §:ssä säädetään tilastokeskuksen salassa pidettävien tietojen luovuttamisesta. Pykälän 1 momentin mukaan tilastokeskus voi luovuttaa tieteellistä tutkimusta ja tilastollista selvitystä varten tunnistetietoineen tiedot henkilön iästä, sukupuolesta, koulutuksesta, ammatista ja sosioekonomisesta asemasta, jos tietojen saajalla on tietosuojalainsäädännön mukainen oikeus käsitellä näitä tietoja.

Esitystä lukemalla jää epäselväksi, missä määrin tilastokeskus luovuttaisi tutkimustarkoituksiin tietoja, joista rekisteröidyt ovat suoraan tunnistettavissa. Säännöstekstin perusteella tiedot pseudonymisoidaan tai anonymisoidaan, mutta perusteluissa viitataan toisaalla lainsäädännössä säädettyyn poikkeukseen. Säännöksen yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan myös, että pykälä myötäilee eräiltä osin toisiolain 14 §:ää, mutta avaamatta jää, miten kursorisesti tarkasteltuna pitkälti samankaltaiset säännökset eroaisivat toisistaan.

Esitysluonnoksen perusteluissa esiintyy myös useampaan otteeseen termi *raaka-aineisto*. Tarkentamatta kuitenkin jää, mitä sillä tarkoitetaan ja missä määrin sekä missä tilanteissa tilastokeskus käsittelisi taikka luovuttaisi kyseisen kaltaista tietoa.

Säätämisjärjestysperustelut

Esityksen säätämisjärjestysperusteluissa käydään perustuslakivaliokunnan henkilötietojen käsittelyä koskevaa lausuntokäytäntöä läpi kolmen eri otsikon alla, joita ovat ”Tietosuoja-asetus”, ”Yksityiselämän ja henkilötietojen suoja sekä tieteen vapaus” ja ”Erityiset henkilötietoryhmät”.

Säätämisjärjestysperusteluja lukemalla on vaikea saada selkoa, miltä osin mikäkin säännösehdotus liittyy perustuslakivaliokunnan lausuntokäytäntöön. Toisaalta perusteluista on hankala saada varmuutta esimerkiksi siitä, koskeeko nyt ehdotettava sääntely erityisiin henkilötietoryhmin kuuluvia henkilötietoja, vaikka asiasta on oma osionsa säätämisjärjestysperusteluissa.

Apulaistietosuojavaltuutettu Heljä-Tuulia Pihamaa